

Solution Suggestions for the Educational Problems of Turkish Compatriots in North Macedonia in an Experiential Context

İlker Kösterelioglu^{ID}

Amasya University, Faculty of Education, Amasya, Türkiye

ABSTRACT

North Macedonia, which is home to many Turkish compatriots in the Balkans, is an exemplary country that maintains a multicultural, multi-religious and multi-lingual society in a qualified manner. However, the multiplicity of ethnic nationalities creates problems in the access to and quality of education for the citizens of the country. The existence of Turkish language in the Balkan geography is directly related to the preservation of Turkish identity in the region. In this study, it is aimed to determine the problems experienced by Turkish citizens of North Macedonia in the field of education, the causes of the problems and to offer solutions in an experiential context. The data are limited to the findings from articles, theses, books, written media, workshops and analysis reports that overlap with the purpose of the research. Content analysis was used to analyze the data in the research conducted using the compilation method in the qualitative research. According to the findings of the study, the problems experienced were categorized under three themes: teachers, students and equal opportunities. The data were presented in detail by creating subcategories under each theme. The possible causes of the problems are presented in four subcategories: North Macedonia side, Macedonian citizens of Macedonia, demographic factors and Turkey side. When the causes of the problems are analyzed, it is determined that North Macedonian governmental policies have more rolls in this implementation. In the research, thirty solution suggestions were developed, which are thought to contribute to the solution of the problems.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 12.12.2024

Received in revised form: 08.03.2025

Accepted: 26.04.2025

Available online: 01.12.2025

Article Type: Research Article

Keywords: Balkans, North Macedonia, North Macedonia Turks, Turkish education, education problems.

© 2025 JIETP is a publication of ERPA

Extended Summary

1. Purpose

North Macedonia is a Balkan country that shares borders with Greece, Serbia, Kosovo, Bulgaria, and Albania. According to the most recent census conducted in 2021, the country's population stands at 2,097,319. Of this population, 3.86% identify as ethnically Turkish. The census data highlights the country's multi-ethnic composition, with Turks being the third-largest ethnic group, after Macedonians and Albanians.

In the last constitution of the Socialist Republic of Macedonia within the former Yugoslavia, adopted in 1974, Turks and Albanians were recognized as constituent nationalities. However, the 1991

¹ Corresponding author's address: Amasya University Faculty of Education, Amasya, Türkiye
Telephone: +90 358 211 50 46/33 10
e-mail: ikostereli@gmail.com
DOI: <https://doi.org/10.47157/jietp.1600685>

constitution of the newly established Republic of Macedonia did not include Turks and Albanians as founding nations, leading to the erosion of their recognized rights. As a result, this omission created growing tensions and issues within the country. Over time, these grievances sparked widespread protests, which ultimately escalated into conflicts involving Albanians in Macedonia. The unrest, which began in January 2001 and culminated in August 2001, was eventually resolved with the signing of the Ohrid Framework Agreement.

The Ohrid Framework Agreement is significant for its role in strengthening the powers of local governments, particularly municipalities. It recognized the languages spoken by at least 20% of the population within a municipality as official languages of that municipality. As part of the constitutional amendments introduced by the agreement, the identities of all minority groups were safeguarded, and they were granted the right to establish institutions in their own language to preserve their cultural identity. This provision notably enabled the Turkish community to secure the right to education in their native language. Furthermore, the agreement granted ethnic groups the right to political representation in the state in proportion to their population size. However, despite these important provisions, it is difficult to say that the desired outcomes have been fully realized. The implementation of the agreement, especially regarding the proportional representation of ethnic groups, has not always met expectations for achieving equality and justice.

While some of the barriers to Turkish language education in North Macedonia have been partially addressed following the Ohrid Framework Agreement, significant challenges remain. Despite the constitutional right to education in one's mother tongue, the Turkish community continues to face difficulties in fully exercising this right. Both natural and artificial obstacles hinder their access to education in Turkish. Although many Turkish families wish to have their children educated in their native language, authorities have shown indifference to their demands. As a result, Turkish children are often taught in Macedonian or Albanian-language classrooms, depending on the region in which they live. The aim of this research is to identify the educational challenges faced by the Turkish community in North Macedonia, explore the underlying causes of these issues, and propose potential solutions.

2. Method

This study was conducted using the basic qualitative research model, which is widely employed in educational research. The primary characteristic of qualitative research is its focus on understanding how individuals construct their realities through interactions with their social environments. In the basic qualitative research model, data can be gathered through methods such as interviews, observations, or document analysis. In this study, relevant documents—such as these, articles, newspaper reports, analytical reports from various NGOs and institutions, and workshop outcome declarations—were reviewed. The document analysis method was employed to collect data in accordance with qualitative research traditions. The data gathered for the research were analyzed in detail using content analysis. In line with the research's sub-questions, the findings were first categorized, and then subcategories representing the findings were identified. The themes and subcategories derived from the content analysis are presented under their respective headings.

3. Findings

The first sub-question of the research is: "What educational challenges are faced by our Turkish counterparts in North Macedonia?" Based on the findings related to this question, the identified issues are categorized into three main themes: teachers, students, and equal access to opportunities.

The findings related to the educational challenges faced by Turkish in North Macedonia, under the theme of teachers, are categorized into five subthemes: staffing and practices, teacher quality, need for organization, in-service training, and motivation. The issues related to students are grouped into six subcategories: student enrollment numbers, preschool education, language of instruction (official language vs. mother tongue), access to higher education, the socio-economic background of parents,

and discrimination. The problems related to equality of opportunity and access, faced by Turkish citizens of North Macedonia, are divided into two subcategories: textbooks and political practices.

The second sub-question of the research is: "What are the underlying causes of the educational problems experienced by our Turkish counterparts who are citizens of North Macedonia?" The findings related to this question are presented under four subcategories: the North Macedonian side, Turkish citizens of Macedonia, demographic factors, and the Turkish side. Analysis of the data reveals that the policies and practices of the Macedonian side are the most common cause of the problems experienced.

In response to the third sub-question of the research, 30 suggestions were developed, based on practical experience, to address the educational challenges faced by Turkish counterparts in North Macedonia. These findings and recommendations are intended to contribute to the development of a concrete strategy by the Ministry of National Education, which is believed to be lacking in addressing the educational issues of our Turkish counterparts living in North Macedonia.

4. Conclusion and Discussion

The ethnic, linguistic, and religious diversity in North Macedonia creates both an environment for potential conflicts and a source of resistance to resolving these issues. The Turkish community in the country faces significant disadvantages not only in economic life but also in key areas such as education, healthcare, language rights, and political representation.

The challenges faced by Turks in accessing education in their native language have been the subject of numerous studies. To summarize, these challenges include a lack of textbooks and educational materials, the absence of Turkish-language teachers, the forced education of Turkish children in Macedonian and Albanian, discrimination in the provision of Turkish-language education, teacher shortages, the need for seminars for teachers in Turkish, oppressive policies towards Torbeş/Turkbash communities who identify as ethnically Turkish, a decline in the number of students receiving education in Turkish, apathy within the Turkish community towards pursuing education in Turkish, the absence of early childhood education in Turkish, and high rates of early school dropouts. The problems experienced by the citizens of North Macedonia in receiving Turkish education have been addressed in many studies from different aspects (Dalkılıç, 2019; Yavuz ve Açık, 2020; Çelik, 2021; Hasan, 2017; Akalın, 2002; Hasan ve Adiller, 2017; Derman, 2017; Sahipkiran, 2016; İbrahim ve Karaberzat, 2022; Abdula, 2018).

Given these issues, it is essential for all stakeholders in the country to collaboratively develop a strategy that identifies the problems, their root causes, and potential solutions. Once these issues are clearly defined, it is crucial to take action based on the strategy developed.

5. Pedagogical Implications

This study highlights the educational challenges faced by Turks living in North Macedonia who are citizens of the country. It also explores the underlying causes of these issues. In the final section of the study, potential solutions are proposed, with a particular emphasis on the lack of a cohesive strategy to address these problems. Based on the recommendations presented, long-term initiatives aligned with a clear strategy will help ensure that our Turkish compatriots in North Macedonia receive a higher-quality education. Additionally, providing education in their mother tongue will contribute to the preservation of the Turkish language. This study is regarded as a valuable contribution to safeguarding the Turkish identity in North Macedonia and preventing its assimilation.

Kuzey Makedonya'daki Türk Soydaşların Yaşadığı Eğitim Sorunlarına Deneyimsel Bağlamda Çözüm Önerileri

İlker Kösterelioğlu^{1b}

Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Amasya, Türkiye

ÖZ

Balkanlarda nüfus açısından oldukça fazla Türk soydaşımızın yaşadığı Kuzey Makedonya; çok kültürlü, çok dinli ve çok dilli bir toplum yapısını nitelikli bir biçimde sürdüren örnek bir ülke konumundadır. Ancak etnik milletlerin çokluğu ülke vatandaşlarının eğitime erişimlerinde ve eğitimin niteliğinde olumsuzluklar yaratmaktadır. Balkan coğrafyasında Türkçe'nin varlığı Türk kimliğinin korunmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bu araştırmada Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların eğitim alanında yaşadıkları sorunları, sorunların nedenlerini belirlemek ve deneyimsel bağlamda çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Veriler araştırmanın amacıyla örtüşen makale, tez, kitap, yazılı medya, çalıştay ve analiz raporlarından edilen bulgularla sınırlıdır. Nitel araştırma geleneği içinde derleme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmada veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Yaşanılan sorunlar; öğretmen, öğrenci ve fırsat imkân eşitliği olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Veriler her başlık altında alt kategoriler oluşturularak detaylı biçimde sunulmuştur. Sorunların olası nedenleri; Kuzey Makedonya tarafı, Makedonya vatandaşı Türkler, demografik etkenler ve Türkiye tarafı olarak adlandırılan dört kategoride sunulmuştur. Sorunların nedenleri incelendiğinde Kuzey Makedonya devlet politikalarının daha fazla rolü olduğu saptanmıştır. Araştırmada sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülen otuz çözüm önerisi geliştirmiştir.

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihiçesi:

Alındı: 12.12.2024

Düzeltilmiş hali alındı: 08.03.2025

Kabul edildi: 26.04.2025

Çevrimiçi yayınlandı: 01.12.2025

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Kuzey Makedonya, Kuzey Makedonya Türkleri, Türkçe eğitim, eğitim sorunları.

© 2025 JIETP bir ERPA yayınıdır.

1. Giriş

Kuzey Makedonya (K. Makedonya) Yunanistan, Sırbistan, Kosova, Bulgaristan ve Arnavutluk ile sınırı olan bir Balkan ülkesidir. İkinci Dünya Savaşının ardından Yugoslavya Halk Federal Cumhuriyetinin altı cumhuriyetinden biri olan Makedonya, Yugoslavya'nın dağılma sürecinin ardından 1991 yılında bağımsızlığını kazanan bir ülke olmuştur (Hasan, 2017). 2021 yılında yapılan son nüfus sayımına göre ülkede 2.097.319 vatandaşın sayımı gerçekleşmiştir. Ülkede ve başka ülkelerde yaşayan vatandaşların sayımına göre nüfusun, Makedon (%54,21), Arnavut (%29,52), Türk (%3,98), Roman (%2,34), Sırp (%1,18), Boşnak (%0,87) ve Ulah'lardan (%0,44) oluşmaktadır. Ülke dışında diasporada yaşayan 260.606 vatandaş hariç tutulduğunda Kuzey Makedonya'da yaşayan nüfus 1.836.713 olup vatandaşların etnik dağılımı ise 1.073.299 Makedon (%58,44), 446.245 Arnavut (%24,3), 70.961 Türk (%3,86), 46.433 Roman, 23.847 Sırp, 16.042 Boşnak, 8.714 Ulah'tır (Gazete Balkan, 2022).

Nüfus sayımı verilerine göre ülkenin çok etnikli bir yapıda olduğu Türklerin, Makedon ve Arnavutlardan sonra üçüncü sırada en fazla nüfusa sahip millet oldukları görülmektedir. Ancak açıklanan bu rakamlara ilişkin Makedonya Türkleri Milli Sayım Koordinasyon Kurulu 2021 nüfus sayımında Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin eşit ve kurucu halklarından birisi olan Türklerin haklarının ihlal edildiğini kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu paylaşımında ise Türklerin yaşadıkları farklı yerleşim yerlerinde sahadan alınan verilerle yayınlanan veriler karşılaştırıldığında ciddi farklar olduğu, nüfus sayımı rakamları ve oranlarının gerçeklikten uzak olduğu gerekçeleriyle itiraz edilmiştir (Yeni Balkan, 2022). 31 Mart 2022'de Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Tanju Bilgiç'in Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nde düzenlenen nüfus sayımı sonuçları hakkındaki sorulan soruya verdiği cevapta da "Kuzey Makedonya'da Türk toplumu temsilcilerinin nüfus sayımının adil, şeffaf ve hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde gerçekleştirilmesi hususunda sayım süreci boyunca müteaddit defalar çağrıda bulunulmasına rağmen nüfus sayımına ilişkin veriler bu çağrılarının maalesef göz ardı edildiğini ortaya

koymaktadır.” şeklindeki yanıtı ülkede uygulanan politikalar hakkında okuyucuya fikir verecektir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2022).

Yukarıda bahse konu olan nüfus verilerinin bu denli üzerinde durulmasının nedeni ülkede Türklerin yaşadığı eğitim sorunlarını da kapsayan bazı sorunların oluşmasına zemin hazırladığı düşüncesidir. Çünkü ülkede etnik grupların nüfus oranı ülkenin politik organizasyonunda ve alınan kararların niteliğine doğrudan etki yapmaktadır. Tarihi süreç içerisinde de ülkede yaşayan etnik kimlik nüfusları hep tartışmalara açık olmuştur. Örneğin Osmanlı Makedonya’sında 1889-1912 yılları arasında Türk nüfusunun 1889 yılında Sırp araştırmalarına göre 1.949.043 genel nüfus içinde 240.264, 1889 yılında Yunan araştırma sonucu 1.820.500 genel nüfus içinde 576.000, 1889 yılında Alman araştırma sonucu 2.275.000 genel nüfus içinde 695.000 (Arnavutlar dâhil), 1905 yılında Türk araştırma sonucu 2.903.920 genel nüfus içinde 1.500.507 (Arnavutlar dâhil) ve 1912 yılında Bulgar araştırma sonucu 2.342.524 genel nüfus içerisinde 548.225 olduğu raporlanmıştır (Hoffman, 1977). İstatistiki verilerden anlaşılacağı üzere son 100 yıl içerisinde Türk nüfusu ciddi biçimde azalma göstermiştir. Bu duruma Balkan Savaşları sonrası Balkanlardan çekilmek zorunda kalan Osmanlı’dan boşalan bölgelerde maruz kalınan politik uygulamalar, baskılar ve beraberinde ülkede baş gösteren göç dalgalarının neden olduğu söylenebilir. Balkan savaşlarının ardından, 1923 yılına kadar (Sırp Hırvat Sloven Krallığı döneminde) Türklerin maruz kaldığı baskılar neticesinde 300.000 (İlbeği, 2005), 1923-1960 yılları arasında Makedonya’dan Türkiye’ye 269.101 Türk göç etmiştir (Çavuşoğlu, 2007). Nihayetinde 1953 yılında 203.938 olan Türk nüfusu 2002’de 77.959 (Rahman, 2012) ve 2021 son sayımlarda ise 70.961’e gerilemiştir (Gazete Balkan, 2022).

Kuzey Makedonya’da Türkler Müslüman nüfus içerisinde Arnavutlardan sonra ikinci en kalabalık grubu oluşturmaktadır; Türklerden sonra Romanlar, Torbeşler ve Boşnaklar gelmektedir (Atalay, 2023). Makedonya Cumhuriyeti’ndeki nüfusun %67’si Makedon Ortodoks, %30’u Müslüman ve %3’ü diğer mezhep veya kiliseler mensuptur. Müslüman kaynakları Müslümanların oranının %45’i bulduğunu ve resmî istatistiklerin doğru olmadığını iddia etmektedir (Hacısalihoğlu, 2003). 2002 nüfus sayımı sonuçlarına göre Kuzey Makedonya’da 674.015 Müslüman bulunmaktadır ve Arnavutlar (%25,17), Türkler (%3,85), Romanlar (%2,66), Boşnaklar (%0,84), Mısırlılar (%0,184), Müslümanlar (%0,13) şeklinde sıralanmaktadır (Babiç, 2014). Kuzey Makedonya aynı zamanda Balkanlarda en karışık ülkelerinden birisi olarak bilinir. Balkanların kalbi olarak görülen Kuzey Makedonya, tarihçilerin ifadesiyle ırklar müzesi olarak nitelendirilmektedir. Kuzey Makedonya, bugün de çok uluslu bir devlet özelliği taşımakta olup çok dilli, çok dinli, çok kültürlü mozaik bir bölgedir (Emin, 2019). Makedonlar, Türkler, Torbeş Türkleri (Türkbaşlar), Arnavutlar, Çingeneler (Romlar), Ulahlar, Yunanlılar, Bulgarlar, Boşnaklar ağırlıklı olmakla birlikte ülkede 34 farklı milliyet ve etnik grup yaşadığı ifade edilmektedir (Demir ve Kayadibi, 2012).

Yugoslavya’ya bağlı Makedonya Federe Cumhuriyeti’nde yürürlükte olan son 1974 tarihli Anayasada, Türkler ve Arnavutlar kurucu milliyetler olarak anılmıştır. Bu durum halkların veya etnik grupların aidiyetini, ifade özgürlüğünü güvence aldığı düşüncesini güçlendirmektedir. Ancak Türkler ve Arnavutların kurucu milliyet ifadesine 1991’de kurulan Makedonya Cumhuriyeti’nin yeni anayasasında yer verilmemiştir. 1974 Anayasasının aksine ülkenin 1991 anayasasında, Makedonya Cumhuriyeti Makedonların ulusal devleti olarak kurulmuştur ifadesiyle, Makedonlar dışında kalan diğer milletler ulusal azınlıklar statüsüne taşınmıştır. Böylelikle 1974 Anayasasının aksine Türkler devletin kurucu milli unsuru hüviyetini kaybederek etnik bir azınlık grup statüsünde değerlendirilmiştir. Türkler ve Arnavutların meşru haklarını kaybettikleri görülmektedir (Nuredin, 2008; Dervişev, 2023). Yugoslavya’da Tito’nun ölümünün ardından gelişen siyasal süreçte aşırı milliyetçi Sırpların özellikle de Kosovalı Arnavutlara yönelik baskıları olmuştur. Bu baskılar beraberinde Kosovalı Arnavutların kitlesel protestolarının doğmasına ve zamanla Makedonya’daki Arnavutları da kapsayarak genişlemesine neden olmuştur (Aydın Koyuncu ve Yılmaz, 2018). Ortaya çıkan problemler zamanla ufak tefek çatışmalara dönüşmüştür. Arnavutlar tarafından 2001 yılında ocak ayında başlayan ve ağustosta sonlanan olaylar sonrası uluslararası kamuoyunun devreye girmesiyle

Ohri Çerçeve Antlaşması imzalanarak çatışmalar sonlandırılmıştır. Antlaşma 16 Kasım 2001 tarihinde Makedonya Meclisi tarafından kabul edilmiştir (Kul, 2022).

Ohri Çerçeve Antlaşmasının imzalanması yerel yönetimler olan belediyelerin yetkilerinin artmasına katkı sağlamıştır. Belediyelerin bölgesinde yaşayan nüfusun %20'sinin konuştuğu diller belediyeler tarafından resmi dil olarak kabul edilmiştir (Emin, 2014). Antlaşma metninde yer alan etnik grupların devlette nüfusa oranla temsil hakkını içeren maddelerin uygulanmaya geçilmesinde eşitlik ve adalet getirmesi beklenen antlaşmanın yürütülmesinde istenen sonuçlara ulaşıldığını söylemek zordur. Çünkü antlaşma ile Makedonya'da yaşayan Müslüman etnik gruplar içinde Arnavutların durumuna kısmen iyileştirmeler sağlamıştır. Diğer taraftan Türklerle birlikte Müslüman etnik gruplar özellikle devlet kadrolarından hak edilenin aksine daha düşük oranda yararlandırılmıştır. Kuzey Makedonya'nın çok dilli ve etnik kimlikli yapısının beraberinde getirdiği bazı sorunların ortadan kaldırılmasına Ohri Çerçeve Antlaşması hukuksal bir zemin niteliği taşımaktadır.

Ohri Çerçeve Antlaşması ile yapılan anayasal değişiklikler kapsamında tüm azınlıkların kimlikleri koruma altına alınmıştır. Ayrıca onlara varlıklarını sürdürebilmek için kendi dillerinde farklı kurumlar kurulabilmesi hakkı tanınmıştır. 2001'den sonra Türklerin anadilde eğitim almada özgürlükler kazanmasının yanında kamuda daha fazla yer almanın yolunu açmıştır. Örneğin bu çerçevede Makedonya vatandaşı Türkler 21 Aralık'ta Türkçe Eğitim Bayramını resmi bayram olarak kutlayabilmektedirler (Emin, 2014). Antlaşma gereğince Türkçe ve Türkçe eğitim önündeki bazı engeller kısmi olarak ortadan kalksa da halen Makedonya'da Türkçe eğitim konusunda sıkıntılar devam etmektedir.

Kuzey Makedonya'da anayasal bir hak olan ana dilde eğitim alma hakkı olmasına karşın Türkler haklarını kullanabilmede problemler yaşamakta ve ana dilinde eğitim görmede doğal ya da yapay engellerle karşılaşmaktadırlar. Türkçe ana dilinde eğitim görmek istemelerine rağmen resmi makamlar bu yöndeki taleplere kayıtsız kalabilmekte ve Türk çocukları yaşadıkları bölgelerdeki okullarda Makedon veya Arnavut sınıflarında farklı diller altında eğitim görmeye maruz bırakılmaktadır. Özellikle Doğu Makedonya bölgesel olarak bu sorunları daha yoğun yaşamaktadır (Emin, 2014). Ana dilde Türkçe görülen okullarda kadro, dil ve kitap sorunlarının yaşandığı ve Türklerin eğitim konusunda ayrımcılığa uğradıkları somut olarak ifade edilmektedir. Örneğin Debre yakınlarında bulunan Jupa Köyünde yaşayan soydaşların çocukları için Türkçe eğitim almak yönündeki talepleri resmi makamlara onlarca defa müracaat edilmesine rağmen okulun açılmasına izin verilmemiştir. Bürokratik zorluklar, tehditler ve uydurma gerekçelerle talepler karşılanmayarak Jupa halkının isteği görmezlikten gelinmiştir. Sonuçta Türk çocukları için Türkçe eğitim veren okulun açılmaması üzerine Jupa halkı Kocacık'ta bulunan Necati Zekeriya ilkokulunda çocuklarını Türkçe okutarak çözüm üretmiştir. Uzun çabalar ve uğraşlar neticesinde ancak 2000 yılında Türk dilinde eğitim alınabilecek bir okul açılabilmiştir (Dalkılıç, 2019). 2021-2022 verilerine göre Merkez Jupa'da (Dılgaç, Elessa, Breştanik, Pralenik, Novak, Kocacık) Necati Zekeriya ve Mustafa Kemal Atatürk okullarında 45 öğretmen eşliğinde 404 Türk öğrenci öğrenim görmektedir (İbrahim ve Karaberzat, 2022).

Ülke genelinde Türkçe eğitim görmek hep beraberinde bir mücadeleyi gerekli kılmıştır. 2021-2022 yılı istatistiki verilerine göre ülke genelinde 518 öğretmen eşliğinde 6.825 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu gelişmelere rağmen bugün dahi 2022-2023 eğitim yılında Türk aileler anayasal hakları olan anadilde Türkçe eğitim almak için isteklerini (Merkez Jupa Belediyesi'ne bağlı olan Broştitsa, Karbintsi Belediyesi'ne bağlı olan Kılavuzlu, İştıp Belediyesi'ne bağlı olan Seltse, İştıp Belediyesi'ne bağlı olan Lakavitsa, Delçevo Belediyesi'ne bağlı olan Trabotivişte, Pehçevo Belediyesi'ne bağlı olan Tsrınik, Debre Belediyesi'ne bağlı olan Mogorçe Türk köylerinde) yerel belediyelere, Eğitim ve Bilim Bakanlığına ve Kuzey Makedonya Cumhurbaşkanlığına dilekçeler vasıtasıyla bildirilmiş olan taleplerin gerçekleşmesi beklenmektedir (İbrahim ve Karaberzat, 2022).

Kuzey Makedonya'da Türkçe eğitim alma konusunda yaşanan sorunların temelinde ülke resmi makamlarının uyguladığı politikalar ön plana çıksa da farklı nedenler de mevcuttur. Özellikle Türk nüfusunun ülke çapında dağınık bir şekilde yerleşmiş olmasından kaynaklanan yerleşim yerlerinde

Türk öğrenci sayılarında azalma örnek verilebilir (Emin, 2014). Diğer taraftan Türkler bu ülkede asırlardır varlıklarını devam ettirmelerine rağmen dağınık biçimde yerleşmiş olmaları; siyasi, iktisadi, içtimai ve kültürel alanlarda iletişimsizliklere zemin hazırlamaktadır (Adalı, 1994). Nihayetinde nüfus oranı bakımında dezavantaj yaşanmasının yanı sıra ülke genelinde yaşayan Türklerin siyasi iradesi yapılan genel seçimlerde meclise ve hükümette yaşanan sorunların tartışılacağı ve çözümlerin üretileceği karar organlarında etkili pozisyonlarda bulunmaya katkı sağlamaktan uzaklaşmaktadır. Bugünkü koşullarda ülke içinde Türk soydaşların Beycan İlyas başkanlığında Türk Demokratik Partisi (TDP), Enes İbrahim başkanlığında Türk Hareket Partisi (THP) ve Erdoğan Saraç başkanlığında Türk Millî Birlik Hareketi (TMBH) olmak üzere hâlihazırda üç siyasi partiye bölünmüştür. Bölünmüşlük durumuna yaşanan güvensizlik duygularının eşlik etmesi Türklerin ülkeden göç etme eğilimlerini arttırmakta veya seçimlerde Makedon ve Arnavut partilerine yönelmeye seçenek oluşturmaktadır (Atalay, 2023). Nüfus dağılım oranları, Kuzey Makedonya’da ülkede uygulanan politikalar, Türklerin ülkedeki dağınık yerleşimleri ve ülke vatandaşı Türklerin sorunlarına siyasi çözüm üretebilecek partilerin birlikte hareket edememeleri eğitim sorunlarının çözüme kavuşmasını geciktirmektedir.

Bu araştırmanın amacı Türklerin Rumeli’yi ilk olarak Osmanlı döneminde 1380 yılında İştîp’in alınması ile (Uzunçarşılı, 2011) yurt edinmesinin ardından asırlar boyunca egemen olduğu topraklardan ayrılmak zorunda kalan, bugün vatan olarak benimsedikleri Kuzey Makedonya’ya bağlılıklarının yanında gönüllerinde, dillerinde ve dualarında Türkiye olan her türlü zorluklara göğüs gererek buraları yurt tutan Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadıkları eğitim sorunlarını, sorunların nedenlerini belirlemek ve çözümüne ilişkin öneriler sunmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitim sorunları nelerdir?
2. Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitim sorunlarının nedenleri nelerdir?
3. Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitim sorunlarına ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma temel nitel araştırma modeline göre hazırlanmıştır. Temel araştırmalar eğitimde en yaygın kullanılan araştırma biçimidir (Merriam ve Tisdell, 2015). Nitel araştırmanın temel özelliği, bireylerin gerçeği sosyal dünyalarıyla etkileşimleri içinde nasıl inşa ettiği üzerine yoğunlaşmasıdır (Merriam, 2009). Araştırmada Kuzey Makedonya vatandaşı olan Türklerin anadilde eğitim hakları bağlamında Türkçe eğitim alma sürecinde yaşadıkları problemler ve problemlerin nedenleri belirlenerek çözümüne ilişkin öneriler ortaya konulmuştur. Bu doğrultuda araştırma konusuyla ilişkili ulaşılan dokümanlar (tez, makale, gazete haberleri, çeşitli STK ve kurumların analiz rapor ve çalıştay sonuç bildirgeleri) incelenmiştir. Verilerin toplanmasında nitel araştırma geleneğine uygun olarak doküman araştırması yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

2.2. Veri Toplama Araçları

Temel nitel araştırma modeline veriler görüşmeler, gözlemler veya belge analizi yoluyla toplanabilir (Merriam ve Tisdell, 2015). Bu araştırmada YÖK Ulusal Tez Merkezi, Google akademik, akademik dergiler ve internet veri tabanında Kuzey Makedonya ülkesi sınırlılığında ve ilintili olarak araştırma konusunu temsil eden Kuzey Makedonya, Kuzey Makedonya Türkleri, Türkçe eğitim, Türk soydaşların sorunları, yurt dışında anadilde eğitim, eğitim sorunları, Balkanlarda eğitim anahtar kelimeleri sınırlılığında taramalar gerçekleştirilmiştir. Bu taramalarda araştırma konusuyla ilgili ulaşılan tez, makale, gazete haberleri, çeşitli STK ve kurumların analiz rapor ve çalıştay sonuç bildirgeleri veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma amacı kapsamında ulaşılan veriler okunarak içerik analizi tekniği ile ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda bulgular öncelikle sıralanmış ve ardından bulguları temsil eden alt kategorilere ulaşılmıştır. İçerik analizinden elde edilen alt kategorileri temsil eden temalar kapsamında gruplandırılarak sunulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler araştırmacı dışında iki alan uzmanına (uzmanlık alanları Türk Eğitim Tarihi, Eğitimde Program Geliştirme ve Öğretim) ve Kuzey Makedonya vatandaşı olup Türk çocukların sınıflarında öğretmenlik yapan iki öğretmene (1'i sınıf, 1'i branş öğretmeni) okutulmuştur. Alan uzmanı ve öğretmenlerden elde edilen bulguların ülke gerçekleriyle uyumluluğu ve oluşturulan tema başlıkları, alt kategoriler ve sunulan görüşlerin uygunluğuna yönelik görüşlerine başvurulmuştur. Bu kapsamda uzman ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki uyum düzeyi geçerlik ve güvenilirlik açısından referans kaynağı kabul edilmiştir. Bu süreçte gelen öneriler araştırmacı tarafından dikkate alınarak araştırma sürecine dâhil edilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitim sorunları nelerdir? sorusuna ilişkin elde edilen bulgular Tablo 1'de sunulmuştur. Bulgulara göre yaşanan sorunlar öğretmen, öğrenci ve fırsat ve imkân eşitliği olmak üzere üç tema altında toplanmaktadır.

Tablo 1. Öğretmen teması altındaki sorunlar

Alt Kategoriler	Sorunlar
Kadro ve uygulamaları	Öğretmenler için yeterli kadro açılmaması ya da kadro açılması taleplerinin dikkate alınmaması Açılan kadrolara çeşitli nedenlerle atama gerçekleşmemesi Türk öğretmenler için kullanılması gereken kadrolara Makedon ya da Arnavut öğretmenlerin görevlendirilmesi Türk öğrencilerinin öğrenim gördüğü okullarda eğitim süreçlerini takip edecek ve destekleyecek Türk okul yöneticilerinin sayısal yetersizliği Türkçe eğitim verilen sınıflarda Türkçe ders verecek çeşitli branşlarda öğretmen eksikliği
Öğretmen niteliği	Türkçe eğitim verilen sınıflarda görevlendirilen öğretmenlerin Türkçe bilmemesi ya da Türkçe dil yeterliklerinin kısıtlı olması Türkçe eğitim verilen sınıflarda görev yapan öğretmenlerin pedagojik yeterliklerinin geliştirilme ihtiyacı olması Öğretmenlerin meslek öncesinde yetiştirilmede yaşanan sorunlar
Örgütlenme ihtiyacı	Türk öğretmenlerin ülke genelinde örgütlenme eksikliği
Hizmet içi eğitim	Türkçe ders veren öğretmenler için düzenlenen hizmet içi eğitim faaliyetlerinin Makedonca yapılması Türk öğretmenlerin kendilerini geliştirecek hizmet içi eğitim programlarının eksikliği
Motivasyon	Öğretmenlerin ekonomik gelirlerinin düşük olması Öğretmenlerin Türkiye Cumhuriyeti devletinden bazı beklentilerinin gerçekleşmemesi Türkçe eğitim verilen sınıflardaki öğretmenlerin yaşanan olumsuzluklara ilişkin eyleme geçmeleri durumunda iş kaygısıyla karşılaşacakları düşüncesi Türk çocuklarının eğitimde yaşadıkları sorunlara ilişkin yeterli ilginin gösterilmemesi

Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı öğretmen teması altındaki sorunlara ilişkin bulgular (Tablo 1) kadro ve uygulamaları, öğretmen niteliği, örgütlenme ihtiyacı, hizmet içi eğitim, motivasyon olmak üzere 5 alt kategori altında toplanmaktadır. Öğretmen teması altındaki sorunlar Türk öğretmenler için yeteri kadroların açılmaması, kadrolara farklı etnik kimlikteki öğretmenlerin atanması, bazı branşlarda Türkçe ders verecek öğretmen eksikliği, Türk öğrencilerin sınıflarında görev yapan öğretmenlerde Türkçe dilini kullanma konusunda yeterliklerinin kısıtlı olması, öğretmenlik pedagojik alanda desteğe ihtiyaç duymaları, öğretmenler için Türkçe sunulacak hizmet içi eğitimlere ihtiyaç duyulduğu, öğretmenlerin ekonomik gelirlerinin düşüklüğü, Türkiye Cumhuriyetinden bazı beklentilerinin kısmi olarak karşılanması, işini kaybetme kaygıları şeklinde özetlenebilir.

Tablo 2. Öğrenci başlığı teması altındaki sorunlar

Alt Kategoriler	Sorunlar
Öğrenci sayısı	Türk çocuklarının öğrenim gördükleri okul / sınıflarda öğrenci sayısının azalması Okullarda öğrenci sayısındaki düşüklüğe bağlı karma sınıf uygulamaları
Okul öncesi eğitim	Türk çocukları için okul öncesi dönemde anadilde eğitim yapan sınıfların sayısal yetersizliği veya açılmaması
Resmi dil- Ana dil	Türk çocuklarının anadilde eğitim alma haklarını kullanma imkânlarının verilmemesi Türk çocuklarının Türkçe dışında Makedonca resmi dilini öğrenmede yaşadıkları zorluklar Türk çocuklarının ilköğretim sonrası kademelerde Türkçe eğitim alacakları okul / sınıfların bulunmaması Lise öğrenimi sonunda yapılan matura sınavlarında Makedoncadan Türkçeye çeviri metinlerinin öğrencilerin okuma, anlama, başarı düzeylerine etkisi Türk çocuklarının ailelerinin bir kısmının ana dilleri olan Türkçe bilmemeleri
Yükseköğretim	Yükseköğretimde eğitim dili Makedonca olmasından dolayı Türk çocuklarının dil yeterliklerinin eksikliği nedeniyle yükseköğretime devam eden öğrenci sayısının azalması Yükseköğretimde öğrencilerin ülkenin nitelikli alanlarında ön plana çıkacak (Tıp, hukuk, vb.) programlara dil yeterlikleri açısından tercih etmekten kaçınmaları Yükseköğretimde öğrenim görmede genel yönelimin Türkoloji bölümüne yapılması Ülkedeki çeşitli üniversitelerde Türkoloji ya da Türkçe öğretmenliği için açılan programlara Türk öğrenciler dışında farklı milletlerden öğrencilerin kabul edilmesi
Ebeveynlerin sosyo-ekonomik yapısı	Türk çocuklarının ebeveynlerinin ekonomik gelirlerinin düşük olmasının Türkçe eğitime erişimdeki yansımaları Kuzey Makedonya'nın doğu ve kuzey bölgelerinde ailelerin hayvancılık ve tarıma yönelmelerinin desteklediği erken okul terkleri ve öğrenimi devam ettirmeme eğilimi
Ayrımcılık	Türk sınıflarında çeşitli nedenlere bağlı olarak ekonomik desteklerin kısıtlanması

Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların öğrenci teması altında yaşadıkları sorunlara ilişkin bulgular (Tablo 2) öğrenci sayısı, okul öncesi eğitim, resmi dil- ana dil, yükseköğretim, ebeveynlerin sosyo-ekonomik yapısı ve ayrımcılık olmak üzere 6 alt kategori altında sunulmuştur. Öğrenci teması altındaki sorunlar genel olarak Türk öğrencilerinin yaşadığı yerlerde öğrenci sayısının düşük oluşu, karma sınıf uygulamaları, okul öncesinde öğrenim görülecek Türkçe dilinde sınıfların eksikliği, Makedonca ve Arnavutça eğitim almak zorunda kalınması, ilköğretim sonrasında üst öğretim kademelerinde Türkçe eğitimlerini devam ettirecek okulların olmaması, Makedonca dil yetkinliğinden kaynaklanan başarı düşüklüğü ve okul terkleri, Makedoncadan Türkçeye çeviri metinlerden kaynaklanan okuma anlama sorunları, dil yetersizliğinin tetiklediği yükseköğretime devam eden öğrenci sayısının azalması, Türkoloji ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinde farklı etnik milletlere dayalı öğrencilerin öğrenim görmelerinin iş istihdamında Türk öğrencilerini olumsuz etkilemesi, Kuzey

Makedonya ülke sosyo-ekonomik şartlarının yetersizliğinden kaynaklı sorunlar ve bunların beraberinde getirdiği farklı etnik milletler arasında ayrımcılığa varan uygulamalar olarak özetlenebilir.

Tablo 3. Fırsat ve imkân eşitliği teması altındaki sorunlar

Alt Kategoriler	Sorunlar
Ders kitapları	Türk sınıflarında okutulmak için Türk öğrencilere gönderilen kitapların sayısal olarak yetersizliği Makedonca hazırlanan kitapların Türkçeye çevirilerinde anlam kaymaları ve çeviri hatalarının bulunması Basılan kitapların okullara zamanında ulaştırılmaması Ders kitaplarının 5 yıl kullanılması zorunluluğuna bağlı olarak kitapların tahribat ve zarar görmeleri Tarih ve toplum bilgisi ders kitaplarının eksikliği Tarih ders kitaplarında objektif bilgilerin sunulmaması Tarih derslerinde Makedon ve Arnavut tarihinin dışında Türk tarihi hakkında bilgi verilmemesi Dijital olarak yayınlanan bazı ders kitaplarının Türkçe formlarının sisteme yüklenmemiş olması Türk sınıflarında Türkçe dersleri destekleyecek ek kaynak kitap ve farklı derslerde ihtiyaç duyulan araç gereç eksikliği
Politik uygulamalar	Eğitim uygulamalarına ilişkin belediyelere tanınan hakların kullanılmasında yapılan yanlış uygulamalar Belediyelerin başta Türk olmak üzere diğer etnik milletlere karşı eşit olmayan uygulamaları Öğretmen görevlendirmelerinin yerel belediyeler tarafından daha çok siyasi temelde yapılması nedeniyle öğretmen niteliğini düşürmesi Sivil Toplum Kuruluşlarının yaptığı yardımların dağıtımında okul yönetimlerinin etnik temelli öncelik sağlama uygulamaları

Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların fırsat ve imkân eşitliği teması altında sıralanan eğitime dair sorunlar Tablo 3'te gösterilmiştir. Belirtilen sorunlar ders kitapları, politik uygulamalar olmak üzere 2 alt kategori altında toplanmaktadır. Elde edilen veriler incelendiğinde fırsat ve imkân eşitliği teması altındaki sorunlar Türk öğrencilere gönderilen kitapların sayısal olarak yetersizliği, Makedoncadan Türkçeye yapılan çevirilerdeki eksiklikler, Türk tarihi hakkında Türk çocuklarına eğitim verilmemesi, ders kitaplarında objektif sunulmayan içeriklerin olması, Türkçe derslerini destekleyecek ek kaynak ve araç gereçlerin eksiklikleri, öğretmen atamalarında siyasi tercihlerin ön plana çıkması, yerel yönetimlerde etnik milletler arasında eşitlik ilkesine aykırı uygulamalar şeklinde özetlenebilir.

Araştırmanın ikinci alt problemi Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitime dair sorunların nedenleri nelerdir? sorusuna ilişkin elde edilen bulguların analiz sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur. Bu alt problemde sorunlara kaynaklık ettiği düşünülen bulgular Kuzey Makedonya tarafı, Makedonya vatandaşı Türkler, demografik etkenler, Türkiye tarafı olmak üzere dört alt kategori altında sunulmuştur.

Tablo 4. Eğitim sorunlarının nedenleri teması altındaki alt kategoriler

Alt Kategoriler	Sorunlar
Kuzey Makedonya tarafı	Politik engeller ve ayrımcılığa dayalı uygulamalar Eğitim ve Bilim Bakanlığında devlet eğitim müfettişleri ve eğitim geliştirme bürosunda -Türk kadrolarının istihdam azlığı

	Yerel yönetimlerin politik tercih ve uygulamalarından doğan öğretmen görevlendirmelerinde yanlı tutumları Hakça temsil oranında Türk öğrencilerinin öğrenim gördüğü sınıflarda ve devlet kadrolarında Türklerin oranının düşük olması Anayasadan doğan Türkçe eğitim görme hakkındaki taleplere bakanlık ve yerel yönetimlerin kayıtsız kalması Torpeş / Türkbaş olarak adlandırılan ve etnik olarak kendilerini Türk olarak ifade eden vatandaşların Türk kimliklerinin yok sayılması Türklerin nispeten az yaşadığı yerlerde sosyo-ekonomik hayatı destekleyecek ekonomik yatırımların azlığı
Makedonya vatandaşı Türkler	Ailelerin çocuklarına Türkçe eğitim aldırma kayıtsızlık göstermeleri Türk siyasi partilerinin bölünmüşlüğü getirdiği temsil sorunlarının eğitsel sorunlara çözüm üretmedeki gücü zayıflatması Türk ailelerinin çeşitli nedenlere bağlı olarak çocuklarını Arnavutça ve Makedonca eğitim aldirmaları
Demografik etkenler	Türklerin ülke coğrafyasında dağınık yaşamaları nedeniyle anayasal hakları bağlamında eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yaşanan zorluklar Öğrenci sayısının azlığından kaynaklanan karma sınıf uygulamaları Türkçe dilini etkin kullanmayı gerektiren ve destekleyen faaliyetlerin eksikliği
Türkiye tarafı	Eğitim müşaviri olarak görevlendirilen müşavirlerin nitelikleri ve görevlerinde pasif kalma eğilimleri Kuzey Makedonya’da yaşayan Türk soydaşların eğitim sorunlarına çözüm aramada strateji eksikliği Türkiye’den gelen diplomatların Türkiye ile etkileşim içerisinde olan yerel siyasette baskın kurum ve temsilcilerinin etkisi altında kalmaları

Elde edilen bulgular incelendiğinde yaşanan sorunların nedenlerinde en fazla Makedonya tarafının uygulama tercihlerinin olduğu görülmektedir. Verilerdeki anahtar kelimeler incelendiğinde ise; politik engeller, ayrımcılık, Türk kadroların azlığı, öğretmen görevlendirilmesinde yanlı tutumlar, hakça temsil haklarının kullanımından doğan eksiklikler, sorunların çözümüne ilişkin taleplere olan kayıtsızlık, ekonomik yetersizlik ve Torbeş Türklerine ilişkin uygulamalar öne çıkmaktadır. Diğer taraftan Makedonya vatandaşı Türkler alt kategorisi altında ise Türkçe eğitim aldirmaya ilişkin kayıtsızlık ve siyasi açıdan Türklerin temsil edilememesinden kaynaklı nedenler göze çarpmaktadır. Demografik etmenler alt kategorisi altında ise Türklerin dağınık yaşamalarından kaynaklanan sorunlar, karma sınıf uygulamaları ve Türkçeyi destekleyen etkinliklerin az olması sıralanmaktadır. Türkiye tarafı alt kategorisinde ise Türk soydaşların eğitim sorunlarına ilişkin belirgin bir stratejisinin olmaması, bu stratejiyi hayata geçirecek nitelikli eğitim müşavirlerinin eğitim diploması alanında görevlendirme eksikliği öne çıkmaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitim sorunlarına ilişkin deneyimsel bağlamda çözüm önerileri nelerdir? sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo 5. Eğitim sorunlarının çözümüne ilişkin öneriler

No	Öneriler
1	Türkçe eğitim verilen sınıflarda ders kitapları eksiklikleri tamamlanarak, yardımcı kaynak desteğinin sağlanması
2	MEB EBA erişim ağının K. Makedonya’da Türk sınıflarında öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılması
3	Türkçe eğitim veren okul / sınıfların seviyelere uygun Türk tarihi ve kültürünü yansıtan kitaplarla desteklenmesi
4	Türkçe eğitim verilen okul / sınıflarda görev yapan öğretmenlerin program liderliği yetkinliği kazandıracak şekilde yetiştirilmesi

- 5 Türkçe eğitim verilen okul / sınıflarda görevli Türk öğretmenlerin yeterliliklerini artırmaya ilişkin ihtiyaç analizine dayalı hizmetçi eğitim programlarının yürütülmesi
- 6 K. Makedonya vatandaşı olup Türkiye’de eğitim gören Türk gençlerinin ülkelerinde iş istihdamı yaratmak için yapacakları girişimlerin ülkemizde ekonomik olarak desteklenmesi
- 7 K. Makedonya’da Türkçe eğitim verilen okul / sınıflar bazında kardeş okul, kardeş sınıf uygulamalarının sadece Türkiye değil Türk coğrafyası ile kaynaştırılacak biçimde yaygınlaştırılması
- 8 Türk soydaşlarının eğitim niteliklerini arttırmak için ülkeye gönderilen eğitim müşavirlerinin alanına hâkim tecrübeli kişiler arasından tercih edilmesi
- 9 K. Makedonya ve Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı arasında 2021 yılında hazırlanan ancak henüz imzalamayan ikili antlaşmanın günümüz şartlarında tekrar gözden geçirilerek aktif hale getirilmesi
- 10 K. Makedonya’nın gelecekte iş ve istihdam alanlarına göre lise eğitimlerinden sonra seçilecek öğrencilerin Türkiye’de üniversitelerle iş birliği protokolleri kapsamında yetiştirilerek ülkelerine dönmelerinin sağlanması
- 11 K. Makedonya’da kurulan Türk Öğretmenler Birliğinin kuruluş amacına uygun olarak örgütlenmesi ve eğitsel aktivitelerle desteklenmesi
- 12 Türk sınıflarında görevli Türk öğretmenlerimizin ülkemizi ziyaretlerinde ülkemizde öğretmenlerin yararlandığı öğretmenevi kartı ve ören yeri girişleri haklarından faydalandırılması
- 13 Türk çocukları için ihtiyaç görülen yerlerde eğitim dönemi içinde hafta sonları ya da yaz dönemlerinde Türkçe öğretim kurslarının düzenlenmesi
- 14 Bakanlık belediye okul yöneticisi öğretmen müfettiş kadrolarında Türklerin anayasadan kaynaklı hakça temsil oranlarına bağlı kadrolara atanması için diplomatik girişimlerin arttırılması
- 15 K. Makedonya ülke genelinde Türk sınıflarında öğrenim gören öğrenciler için okul sınıf öğrenci sayısı istatistiksel verilerinin dijital ortamda hazırlanarak güncellenmesi
- 16 K. Makedonya ülke genelinde Türk sınıflarında öğrenim gören başarılı öğrencilerin tespitinin yapılması
- 17 K. Makedonya ülke genelinde lise düzeyinde başarılı öğrencilerin belirlenen kontenjan oranında (ülkemizde YİBO uygulaması örnek verilebilir) ülkede açılacak okulda yatılı olarak eğitim almalarının sağlanması ya da Maarif Vakfı Okulları bünyesinde bu ihtiyacın ücretsiz olarak sağlanması
- 18 İki ülke arasında ikili antlaşmalar yoluyla Türk öğrencilerinin öğrenim gördüğü okullarda öğretmenlere pedagojik yeterliliklerini arttıracak nitelikte Türkiye’den gelecek yetkin öğretmenlerin rehber hizmetiyle desteklenmesi
- 19 Türk öğrencilerinin öğrenim gördüğü okul ve sınıfların fiziki ihtiyaçları belirlenerek hazırlanacak projelerde Türkiye’den çeşitli iş insanlarıyla iş birliği antlaşması sağlanarak sürdürülebilir bir platformda desteklenmesi
- 20 K. Makedonya’da Türk öğrencilerin öğrenim gördüğü okul / sınıflarda öğrenci sayısı ile ilgili olarak Türkçe kitaplık ya da kütüphanelerin kurulması
- 21 Türk öğrencilerin ülke genelinde birbirleriyle etkileşime girecekleri okuma, anlama, münazara, matematik yarışmaları, ülkemizde desteklenen TÜBİTAK sergileri gibi eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi ve bu etkinlikleri düzenlemek için destek mekanizmalarının geliştirilmesi
- 22 Balkanlarda hizmet veren TRT Balkan kanalında eğitsel etkinlikler ve kültürel programların yapılması
- 23 K. Makedonya’da Uluslararası Balkan Üniversitesi veya Uluslararası Vizyon Üniversitesi kapsamında bir ilahiyat fakültesi kurularak farklı ülkelerde dini bilimler alanında eğitim alma ihtiyacının yerelde kazandırılması

- 24 K. Makedonya’da yatırım yapacak Türk girişimcilere Türk çocuklarının istihdamının
sağlanması yönünde yapılacak faaliyetler için Türkiye Cumhuriyeti tarafından özel teşviklerin
sağlanması
- 25 K. Makedonya genelinde hizmet veren başta Halkbank olmak üzere kurum ve özel
müteşebbislerde Türk soydaşlarının istihdam oranının artırılmasına özen gösterilmesi
- 26 K. Makedonya’da Türkleri temsil eden siyasi partilerin seçimlerde bütüncül bir yapı içerisinde
hareket edilmesi yönünde zemin oluşturulması
- 27 Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Kuzey Makedonya’da yaşayan Türk çocuklarının
nitelikli Türkçe eğitim almaları için somut aşamaları olan strateji belirlemesi
- 28 K. Makedonya’da görevlendirecek eğitim müşavirlerinin belirlenen stratejiyi hayata geçirecek
yetkin kişiler arasından görevlendirilmesi
- 29 K. Makedonya ülke genelinde Türk çocuklarının ana dilde okul öncesi eğitime katılımını
arttıracak sınıfların açılması için özel çaba sarf edilmesi
- 30 Türkiye’de öğrenim görececek olan K. Makedonya vatandaşı Türk çocuklarına özel burs ve yurt
desteği sağlanması

Bu bölümde araştırmacının aynı zamanda 2020-2021 yılında Kuzey Makedonya’da eğitim diploması alanında eğitim müşaviri olarak görevli olduğunun vurgulanmaya ihtiyaç vardır. Literatürden elde edilen bulguların Kuzey Makedonya’da eğitim diploması alanında sahada görev yapmış bir temsilcinin bakış açısıyla yaşanan sorunların yerinde gözlenmesi ve deneyimsel bağlamda çözüm önerilerinin geliştirilmesinin kıymetli olduğu düşünülmektedir. Özellikle sorunların olası nedenlerine ilişkin bulgularda ifade edilen Millî Eğitim Bakanlığı’nın Kuzey Makedonya’da yaşayan Türk soydaşlar için eğitim sorunlarının çözümünde eksik olduğu ifade edilen stratejinin somut biçimde ortaya konulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Küçükşüleymanoğlu’na (2008) göre yönetim biliminde stratejik planlama örgütteki her kademedeki kişilerin katılımıyla örgüt yöneticisinin desteğiyle belirlenen hedeflere ulaşmada sonuç almak için gösterilen çabaların bütünü olarak tanımlandığı düşünüldüğünde gelecek yıllarda gerek Kuzey Makedonya ölçeğinde oluşturulacak bu strateji belirleme adımı ülkemizi temsil eden tüm yurt dışı temsilciliklerinde de verimin artma katkı sağlayacak bir bakış açısı kazandırabilir. Bu düşünce ekseninde araştırmadan elde edilen bulgular ve araştırmacının sahada deneyimsel gözlemlere bağlı olarak otuz madde altında çözüm önerileri sunulmuştur.

4. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmanın amacı Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadıkları ülkedeki eğitim sorunlarını ve sorunların nedenlerini belirlemek, çözümü için öneriler sunmaktır. Kuzey Makedonya vatandaşı Türk soydaşların yaşadığı eğitim sorunları öğretmen, öğrenci ve fırsat ve imkân eşitliği olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

Öğretmen teması altında yaşanan sorunlar kadro ve uygulamaları, öğretmen niteliği, örgütlenme ihtiyacı, hizmet içi eğitim, motivasyon olmak üzere 5 alt kategori altında yoğunlaşmıştır. Sorunlara daha detaylı olarak bakıldığında ise Türk öğretmenler için yeteri kadroların açılmaması, kadrolara farklı etnik kimlikteki öğretmenlerin atanması, Türkçe ders verecek öğretmen eksikliği, Türk öğrencilerin sınıflarında görev yapan öğretmenlerde Türkçe dilini kullanma konusunda yeterliklerinin kısıtlı olması, öğretmenlik pedagojik alanında desteğe ihtiyaç duyulması, öğretmenler için Türkçe sunulacak hizmet içi eğitimlerin talep edildiği, öğretmenlerin ekonomik gelirlerinin düşük oluşu, Türkiye’den beklentilerinin kısmi olarak karşılanması, işini kaybetme kaygıları şeklinde sorunların olduğu bulgularına erişilmiştir.

Öğrenci teması atında yaşanan sorunlar öğrenci sayısı, okul öncesi eğitim, resmi dil- ana dil, yükseköğretim, ebeveynlerin sosyo-ekonomik yapısı ve ayrımcılık olmak üzere 6 alt kategori altında sunulmuştur. Elde edilen veriler incelendiğinde öğrenci alt kategorisi altındaki sorunlar genel olarak Türk öğrencilerinin yaşadığı yerlerde öğrenci sayısının düşük oluşu, karma sınıf uygulamaları, okul öncesinde öğrenim görececek Türkçe dilinde sınıfların eksikliği, Makedonca ve Arnavutça eğitim almak

zorunda kalınması, ilkokul sonrası eğitim kademelerinde Türkçe eğitimlerini devam ettirecek okul / sınıfların sınırlılığı, öğrencilerin Makedonca dil yetersizliklerine bağlı başarı düşüklüğü ve okul terkleri, Makedoncadan Türkçeye çeviri metinlerden kaynaklı okuma anlama sorunları, dil yetersizliğinden kaynaklı yükseköğretime devam eden öğrenci sayısının azalması, Türkoloji ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinde farklı etnik milletlere dayalı öğrencilerin öğrenim görmelerinin iş istihdamında Türk öğrencileri olumsuz etkilemesi, Kuzey Makedonya ülkesinin sosyo-ekonomik şartlarının yetersizliğinden kaynaklı sorunlar ve beraberinde farklı etnik milletler arasında ayrımcılığa varan uygulamalar olarak özetlenebilir.

Fırsat ve imkân eşitliği teması altında yaşanan sorunlar ise ders kitapları, politik uygulamalar olmak üzere 2 alt kategoride sunulmuştur. Elde edilen veriler incelendiğinde fırsat ve imkân eşitliği teması altındaki sorunlar Türk öğrencilere gönderilen kitapların sayısal olarak yetersizliği, Makedoncadan Türkçeye yapılan çevirilerdeki eksiklikler, Türk tarihi hakkında Türk çocuklarına eğitim verilmemesi, ders kitaplarında objektif sunulmayan içeriklerin olması, Türkçe derslerini destekleyecek ek kaynak ve ders araç gereçlerin eksiklikleri, öğretmen atamalarında siyasi tercihlerin ön plana çıkması, yerel yönetimlerde etnik milletler arasında eşitlik ilkesine aykırı uygulamalar gibi sorunlar ön plana çıkmaktadır.

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında sorunların olası nedenlerinin neler olduğu ortaya konulmuştur. Sorunların nedenini bilmek, onu iyi analiz etmek sorunların çözümü için doğru teşhis konulmasını da kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda yaşanan sorunların merkezinde Kuzey Makedonya resmi makamlarının uygulama tercihlerinin olduğunu söylemek mümkündür. Elde edilen verilerdeki anahtar kelimeler incelendiğinde ise; politik engeller, ayrımcılık, Türk kadroların azlığı, öğretmen görevlendirilmesinde yanlı tutumlar, hakça temsil haklarının kullanımından doğan eksiklikler, sorunların çözümüne ilişkin taleplere olan kayıtsızlık, ekonomik yetersizlik ve ülkedeki Torbeşlere ilişkin uygulamalar öne çıkmaktadır.

Makedonya vatandaşı Türkler alt kategorisi altında Türkçe eğitim aldırma ile ilişkin ailelerin gösterdiği kayıtsızlık ve siyasi arenada Türklerin bütüncül olarak temsil edilememesi gibi nedenler ortaya çıkmıştır. Demografik etmenler alt kategorisi altında ise sorunun nedeni Türklerin ülke coğrafyasında dağınık yaşamalarından dolayı okullarda öğrenim görecektürk öğrenci sayıları düşük kalması ya da karma sınıf uygulamalarını beraberinde gelmesi nedenler olarak belirtilmiştir. Türkçeyi destekleyen etkinliklerin az olması, dilin etkin kullanılması açısından önemli görülmekle birlikte olası nedenler arasında görülmektedir.

Türkiye tarafı alt kategorisi altında ise Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı'nın Kuzey Makedonya'da yaşayan Türk soydaşların eğitim sorunlarını çözme iradesi yönünde belirgin bir stratejisinin olmadığı söylenebilir. Özellikle günümüzde Türkiye Yüzyılı olarak adlandırılan süreçte yurt dışı teşkilat yönetmeliğine uygun olarak eğitim müşavirlerinin en az üç yıllık görevlendirilebilecek olmasına karşın bu ülkeye müşavirlik teşkilatının kuruluşundan beri altı ay veya bir yıllık sürelerde görevlendirilme usulünün izlenmesi ciddi bir eksikliktir. Çünkü sorunları çözme iradesi göstermede zamansal olarak imkân tanınmaması bunun en açık göstergesidir. Diğer taraftan şu an için hayalî bir kavram olarak görülebilecek stratejiyi hayata geçirecek saha hâkimiyeti ve eğitim sorunlarına çözüm üretme donanımına sahip eğitim müşavirlerinin eğitim diploması alanında görevlendirilmediği saha ziyaretlerinde vurgulanmış olup deneyimsel bağlamda da söylenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü Kuzey Makedonya'da yaşayan Türk soydaşlar bir taraftan anayasal bağlamda ülkelerine vatandaş bağı ile bağı, yaşadıkları ülkeyi vatan olarak tanımlarken diğer taraftan ana vatanları Türkiye için çarpan kalpleri daha fazlasını hak etmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında yaşanan eğitim sorunlarına çözüm önerileri sunulmuştur. Gerek literatürden elde edilen veriler gerekse araştırmacının saha deneyim ve gözlemleri bağlamında 30 madde altında öneriler sunulmuştur. Öneriler ülkede yaşanan eğitime dair sorunların azaltılmasında belirlenecek strateji için önemli referans kaynağı oluşturacaktır.

Araştırmanın giriş bölümüne Kuzey Makedonya’da yaşayan Türklerin konumuna ilişkin belirlemeler detaylı biçimde tasvir edilmiştir. Ülkenin farklı etnik milletleri, diller ve dinleri barındırması sorunların oluşması için ortam yaratmakta ve çözümünde ise direnç kaynağı niteliğindedir. Abdula’nın (2024) yaptığı analizde, Kuzey Makedonya nüfus yapısındaki dağılımlar, ülkenin Balkan coğrafyasındaki stratejik konumu, tarihi ve yaşanan ihtilaflarıyla Balkanları en güzel resmeden ülke olarak betimlemiştir. Bu analizde güçlü biçimde Kuzey Makedonya’da egemen bir etnik grubun devlet iktidarını yönetebilme sürecine sahip olmamasının 21. yüzyılın ilk çeyreğine kadar düzenli ve kararlı bir devlet ve toplum modeli oluşturmamasına neden olduğuna vurgu yapılmıştır. Ülkede yaşanan sorunların ve de sorunların çözümünde zorlanılan süreçlerin temelinde bu düşüncenin göz ardı edilerek çözüm önerilerinin sonuç vermesini beklemek oldukça güç olacaktır.

Araştırmada ulaşılan bulguların Kuzey Makedonya’yı araştırma kapsamında ele alan farklı çalışmalarda da vurgulandığı görülmektedir. Adiloğlu Eklemezler (2023) Türklerin sadece ekonomik hayatla sınırlı kalmayıp; eğitim, sağlık, ana dil kullanımı, siyasal temsil gibi alanlarda Arnavutlarla kıyaslandığında bile daha dezavantajlı durumda olduklarını belirtmektedir. Uluslararası platformlarda da (Minority Rights Group, 2020) bölgedeki Türk azınlığının mağduriyet yaşadığı ortaya koyulmaktadır. Anılan platformda Kuzey Makedonya Türklerinin, ana dilinde sınırlı eğitim olanaklarına sahip olduğu, dördüncü sınıftan sonra Türkçe eğitime erişimde ülke genelinde problem yaşadıkları vurgulanmaktadır. Dalkılıç (2017), 1469 kişiyle yürüttüğü araştırmaya katılanlardan 979’u Makedonya’da eğitim alanında etnik ayrımcılık olduğunu ifade etmektedirler. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%66,6) kendi dillerinde eğitim hakkı elde edememeleri veya Müslüman bölgelerde Makedonların yaşadığı yerlerdeki kadar modern eğitim ortamlarına ulaşamaması onlarda ayrımcılık yapıldığı kanısını oluşturmaktadır. Araştırma bulgularıyla uyumlu olan bu saptamalara ek olarak kamusal hayata etkin katılım sağlanamaması ve ulusal parlamentoda sınırlı temsil kabiliyeti ayrıca ifade edilmiştir. İşeri ve Çapan Tekin (2022) Balkanlarda Türkçe öğretiminde yaşanan sorunları alanyazına bağlı kalarak tespit etmek ve çözüm önerilerini tartışmışlardır. Bu amaçla Bulgaristan, Yunanistan, Kuzey Makedonya, Kosova ve Arnavutluk’ta Türkçe öğretimi kapsamındaki 70 çalışma ele alınarak incelenmiştir. Araştırma konusu ile sınırlandırıldığında ise Kuzey Makedonya’da en sık ifade edilen sorunlar; öğretmen kaynağı ve niteliği (%24) ders kitaplarının içerikleri (%14), çeviri kitapların kullanılması (%10), göç (%5), siyasi uygulamalar (%5), ders kitaplarının temini (%5), Türkçe eğitim faaliyetlerini destekleyen etkinliklerin yetersizliği (%3), bölge halkının ilgisizliği ve Türklerin az bulunduğu bölgelere desteğin yetersizliği şeklinde sıralanmıştır.

Adalı’da (1994) ülkedeki Türklerin dağınık halde yerleşimlerinin içtimai ve kültürel ve siyasi seçimlerde yeterli sayıda temsil edilememe sorunuyla birlikte ana dilde eğitim hakkı gibi konularda önemli sorunları doğurduğunu raporlamıştır. Benzer biçimde Türklerin toplu olarak yerleşmemiş olmaları Türkçe eğitim faaliyetlerine olumsuz yansıdığı ifade edilmiştir (Akalin 2002). Yıldız Yalçındağ (2021) derleme olarak 2019 yılında sahada gerçekleştirdiği çalışmada kaynak kişilerin ifadesine dayalı olarak 2002 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımında Kuzey Makedonya Cumhuriyeti’nin yaptığı baskı ve haksızlıklar gerekçe gösterilerek Türklerin kendilerini nüfusa Arnavut olarak kaydettirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum ümmet bilinci çerçevesinde ayakta kalabilmek ve bazı vatandaşlık haklarından yararlanabilmek adına Arnavutların nüfus oranının fazla görünmesine olanak vermiştir. Ancak diğer taraftan Türklerin takip ettikleri bu politikaya dayalı eylemler onların nüfus oranlarının az görünmesine ve dolayısıyla da Türkçe eğitim haklarını olumsuz etkiyecek sorunların kökleşmesini desteklemektedir.

Kuzey Makedonya vatandaşı Türklerinin Türkçe eğitim görmekte yaşadıkları sorunlar birçok çalışmada farklı yönleriyle ele alınmıştır. Ders kitaplarının eksikliği (Dalkılıç, 2019; Yavuz ve Açık, 2020; Çelik, 2021; Hasan, 2017; Akalin, 2002; Hasan ve Adiller, 2017; Derman, 2017; Sahipkiran, 2016), materyal eksikliği (Dalkılıç, 2019; Hasan, 2017; Derman, 2017; Kayadibi, 2014), Türk öğretmenlerin görevlendirilmemesi (Hasan, 2017; Hasan ve Adiller, 2017; Derman, 2017), Türk çocuklarının Makedonca ve Arnavutça eğitim almak zorunda kalmaları (Dalkılıç, 2019; Emin, 2019; İbrahim ve Karaberzat, 2022; Derman, 2017, Hasan, 2017), Türkçe eğitim alma konusunda ayrımcılık (Dalkılıç, 2019;

Yıldız Yalçındağ, 2021; İbrahim ve Karaberzat, 2022; Ersen, 2024), öğretmen eksikliği (Yavuz ve Açık, 2020; Akalın, 2002; İbrahim ve Karaberzat, 2022; Aliju, 2018; Sahipkıran, 2016), öğretmenler için Türkçe seminer ihtiyacı (Altay ve Akkaya, 2022; Sahipkıran, 2016), kendilerini etnik açıdan Türk olarak tanımlayan Torbeş / Türkbaşlar'ın kimlikleri üzerindeki baskıcı uygulamalar (Dikici, 2014; Oran, 1993), Makedonya'daki Türkçe eğitim gören öğrenci sayısının günden güne azalması (Abdula, 2018) Türklerin Türkçe eğitim alma konusunda ilgisiz tutumları (Altay ve Akkaya, 2022), Türkçe eğitim veren erken dönem okul öncesi eğitim sınıflarının olmaması (Hasan, 2017; İbrahim ve Karaberzat, 2022), erken dönemde okul terkleri (Hasan, 2017; Hasan ve Adiller, 2017), Türkleri temsil eden partilerin siyasi dağılımı ve Türkiye'den ülkeye gelen diplomatların yerel siyasetin tesiri altında kalmaları (Atalay, 2023) yaşanan sorunları ele alan araştırmalara örnek verilebilir.

Elde edilen araştırma bulgularına bakıldığında farklı tarih aralığında benzer sorunların devam ettiğini söylemek mümkündür. Yani sorunlar nispeten kronikleşme eğilimi göstermektedir. Ülke genelinde eğitime erişim ve yaşanan sorunlara çözüm üretmede Büyükelçiliğimiz nezdinde, TİKA, Yunus Emre Enstitüsü ve Eğitim Müşavirlerinin görev alan ve sorumluluklarında yapılan çalışmaların olumlu katkılarının vurgulanması gerekmektedir. Ancak ülkedeki tüm paydaşların yerelde diğer paydaşlarla ortak zeminde sorunlar, nedenler ve çözüm önerilerinin netleştirilerek belirlenecek strateji ekseninde hareket etmesi etkin sonuçlara varma açısından önemlidir. Şu ana kadar gerek literatürde ortaya konan bulgulara bağlı çözüm önerilerinin araştırma raporlarında yazılı kalmayarak sahada etkin biçimde ivedilikle uygulanmasına ihtiyaç vardır. Kaldı ki Turan Yazgan'a atfedilen "Tarih, dillerini terk etmiş veya terke mecbur olmuş milletlerin mezarlığıdır" sözü konunun ehemmiyetini özetlemektedir (Kök, 2014). Türkçe dilinin yaşaması milli kimliğin ayakta kalması ve asimilasyona uğramamak için en kritik aşamadır.

Kaynakça

- Abdula, S. (2024, Eylül 19). Kuzey Makedonya'da sivil alanın sivilleşmesi: devlet, uluslararası ağlar ve kültürel var Olma. *Analizler, Platform Müslüman Dünyanın Gündemi*, 25 Eylül 2024 tarihinde, <https://platform.ilke.org.tr/analiz/kuzey-makedonya-da-sivil-alanin-sivillesmesi-devlet-uluslararasi-aglar-ve-kulturel-var-olma> adresinden erişildi.
- Abdula, F. (2018, Aralık 20). Burada bir Türk kalmasa bile Türk kültürü yine yaşayacaktır. *Anadolu Ajansı*. 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/burada-bir-turk-kalmasa-bile-turk-kulturu-yine-yasayacaktır/1343983> adresinden erişildi.
- Adalı, M. (1994). Değişen Balkanlar. *Yeni Türkiye*, 1(1), 63-68.
- Adiloğlu Eklemezler, S. (2023). Çok kültürlü bağlamda (Kuzey Makedonya'da) yer adları. *ERDEM İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 84, 1-26. <https://doi.org/10.32704/erdem.2023.84.001>
- Akalın, Ş. H. (2002). Makedonya'da eğitim dili olarak Türkçe. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 13, 7-13.
- Aliju, D. (2018, Ocak 28). Makedonya'da Türkçe eğitim sorunları devam ediyor. *Anadolu Ajansı*. 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/makedonyada-turkce-egitim-sorunlari-devamediyor/1044831> adresinden erişildi.
- Altay, E., & Akkaya, A. (2022). Kuzey Makedonya'da Türkçe eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 147-167. <https://doi.org/10.32321/cutad.1098063>
- Atalay, O. (2023, Şubat 3). Kuzey Makedonya Türklerinin sosyokültürel türbülansı. *Analiz, İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://www.insamer.com.tr/kuzey-makedonya-turklerinin-sosyoku-ltu-rel-tu-rbu-lansi.html> adresinden erişildi.
- Aydın Koyuncu, Ç., & Yılmaz, S. (2018). Makedonya'daki istikrarın sürdürülebilirliğinin Ohrid Çerçeve Anlaşması bağlamında analizi. *International Journal of Social Inquiry*, 11(1), 155-181.

- Babiç, M. (2014). Muslims and islamic fundamentalism in Macedonia. *POLİTEJA*, 4(30), 337-398.
- Çavuşoğlu, H. (2007). Yugoslavya-Makedonya topraklarından Türkiye'ye göçler ve nedenleri. *Bilig*, 41, 123-124.
- Çelik, M. (2021). *Kuzey Makedonya'da Türkçe eğitim ve öğretim*. [Sözlü bildiri]. I. Uluslararası Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Sempozyumu, İzmir.
- Dalkılıç, M. (2019). Kuzey Makedonya Müslümanlarının günümüzde en yaygın sorunları ve çözüm önerileri. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 64-84.
- Dalkılıç, M. (2017). Ohri Çerçeve Anlaşması sonrası Makedonya'da etnik ayrımcılık ve kalıcı barışın tesisinde Türkiye'nin rolü. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(12), 97-128.
- Demir, N., & Kayadibi, N. (2012). Makedonya'dan uzanan Türkçe bir köprü: Köprü Dergisi. *Journal of World of Turks*, 4(3). 7-25.
- Derman, O. (2017). *Makedonya'daki Türkler üzerine sosyolojik bir çalışma* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Dervişev, A. (2023). *Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'ndeki Azınlıklar Üzerine Bir İnceleme* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Dikici, A. (2014). Türkiye'deki Balkan muhacirleri arasında kaybolan bir topluluk: Torbeşler. *Avrasya Etüdleri*, 46(2), 123-165.
- Emin, N. (2014). Makedonya siyasetini anlama kılavuzu. *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 43, 1-109.
- Emin, O. (2019). Makedonya'da Türkçe eğitiminin gelişimi için sesler dergisinin önemi. *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, 31, 283-303.
- Ersen, E. T. (2024, Temmuz 5). Kuzey Makedonya'daki Türkler, asimilasyon ve ayrımcılığın son bulmasını istiyor. *Anadolu Ajansı*, 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/kuzey-makedonyadaki-turkler-asimilasyon-ve-ayrim-ciligin-son-bulmasini-istiyor/1820735> adresinden erişildi.
- Gazete Balkan. (2022, Mart 31). 2021 Nüfus sayımı: Türkler, Makedonya nüfusun yüzde 3,86'sını oluşturuyor. 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://gazetebalkan.ro/2022/03/31/turkler-make-donya-nufusun-yuzde-386sini> oluşturuyor adresinden erişildi.
- Hasan, E. (2017). Makedonya eğitim raporu 2017. E. Bay (Ed.), *Türk dünyasının eğitim sistemleri ve sorunları Eğitim Raporu 2017 içinde*, (1. baskı, ss. 113-224). Pegem Akademi Yayınları.
- Hasan, E., & Adiller, S. (2017). Makedonya, Radoviş Türklerinin Türkçe eğitiminde sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-28.
- Hacısalıhoğlu, M. (2003). Makedonya. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 27, 437-444.
- Hoffman, G. W. (1977). The Evolution of the ethnographic map of Yugoslavia: A historical geographic interpretation. *An Historical Geography of the Balkans*, 8-9, 440-464.
- İbrahim, T., & Karabercat, M. (2022). *K. Makedonya'da Türkçe eğitimin durumu ve çözüm önerileri*. Abdülhakim Hikmet Doğan Eğitim Kültür ve Sanat Merkezi Yayınları, Gostivar: Kuzey Makedonya.
- İlbeği, H. (2005). Dağılan Yugoslavya-Kosova ekseninde Türk olma bilinci. B. Günay (Ed.), *Avrupa'dan Asya'ya sorunlu Türk bölgeleri içinde*, (1. baskı, ss. 167-214). IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- İşeri, K., & Selda Çapan, T. (2022). Balkanlarda Türkçe öğretiminde sorunlar ve çözüm önerileri. *International Journal of Language Academy*, 10(4), 222-235. <https://doi.org/10.29228/ijla.65998>

- Kayadibi, N. (2014). Makedonya’da Türkçe eğitim. *Devlet iki Aylık Fikir ve Kültür Dergisi*. 15 Eylül 2024 tarihinde, http://devlet.com.tr/makaleler/y51-makedonyada_turkce_egitim.html adresinden erişildi.
- Kök, A. (2014). Turan ülküsü, Türklerde alfabe ve dil birliği. *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*. Eylül 2014, 15-21.
- Kul, E. (2022). Evladı Fatihan in Macedonia (Problems-suggestions of solution. *Journal of Eurasian Inquiries*, 11(2), 191-221. <https://doi.org/10.26650/jes.2022.011>
- Küçüksüleymanoğlu, R. (2008). Stratejik planlama süreci. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16,(2), 403-412.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. (Çev. ed. S. Turan), Ankara Nobel Yayıncılık.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (4. baskı). John Wiley & Sons, SF.
- Minority Rights Group (2020). 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://minorityrights.org/communities/turks-3/> adresinden erişildi.
- Nuredin, A. (2008). Düünden bugüne Makedonya Türkleri. *Hikmet İlmi Araştırma Dergisi*, 11, 171-197.
- Oran, B. (1993). Balkan Müslümanlarında dinsel ve ulusal kimlik (Yunanistan, Bulgaristan, Makedonya ve Kosova üzerine karşılaştırmalı bir inceleme). *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 48(1), 109-120. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000001636
- Rahman, R. (2012). *Makedonya’da Türk Azınlık ve Makedonya-Türkiye İlişkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Sahipkıran Stratejik Araştırma Merkezi (2016, Aralık 25). Makedonya’da Türkçe eğitim sorunlarına çözüm arandı. 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://sahipkiran.org/2016/12/26/makedonyada-turkce/> adresinden erişildi.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (2024, Ekim 24). Güncel açıklamalar. 15 Eylül 2024 tarihinde, https://www.mfa.gov.tr/sc_-5_-kuzey-makedonya-cumhuriyeti-nde-duzenlenen-nufus-sayimi-sonuclari-hk-sc.tr. mfa adresinden erişildi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). *Osmanlı tarihi* (6. baskı). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Yavuz, R. İ., & Açıık, F. (2020). Balkan Türklerinin Türkçeye dair farkındalıkları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 48, 39-54.
- Yeni Balkan (2022, Mayıs 20). Makedonya Türkleri milli sayım koordinasyon kurulu üyeleri, 2021 nüfus sayımı ile ilgili itiraz dilekçesini devlet istatistik kurumuna teslim etti. 15 Eylül 2024 tarihinde, <https://yenibalkan.com/tr/gundem/makedonya-turkleri-milli-sayim-koordinasyon-kurulu-2021-nufus-sayimi-ile-ilgili-itiraz-dilekcesini-devlet-istatistik-kurumuna-teslim-edildi> adresinden erişildi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. bakı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız Yalçındağ, E. (2021). Üsküp’te Türkçe eğitimi ve Türkçenin genç nesil tarafından öğrenilmesi üzerine. *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 3(1), 39-52. <https://doi.org/10.47139/baltded.836756>

Makale Bilgi Formu	
Yazarın Katkıları	Makale tek yazarlıdır.
Çıkar Çatışması Bildirimi	Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.
Destek/Destekleyen Kuruluşlar	Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kar amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.
Etik Onay ve Katılımcı Rızası	“Kuzey Makedonya’daki Türk Soydaşların Yaşadığı Eğitim Sorunlarına Deneyimsel Bağlamda Çözüm Önerileri” başlıklı çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir. Yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu, toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmadığı yazar tarafından beyan edilmiştir.